

za jednu z hlavních a dostatečně zdůvodněných výsledků své studie. K těmto podmínkám patří detekce, identifikace, interpretace a korekce chyby.

6. Učení neprobíhá pouze jako kognitivní proces, ale má také svoji dynamickou, motivačně-emocionální a „energetickou stránku“.

Autor prokázal úzkou korelaci mezi přiměřeností subjektivní evidence výsledků činnosti a objektivní pravděpodobností správného výsledku, význam procesů identifikace a korekce chybného výkonu a jejich vliv na výsledek učení v určité závislosti na konkrétním typu učení a učebního úkolu, jichž se týkala experimentální evidence. Přínosem jsou i některé výsledky v dynamice úspěchu a neúspěchu a jejich vlivu na volbu obtížnosti dalších úkolů, některé výsledky výzkumu postojů k chybnému výkonu a k regulaci činnosti aj. Přínosem je i autorova metoda identifikace subjektivní jistoty rozhodováním o vyhledávání kontrolní informace a metodika výzkumu vnější a subjektivní regulace úrovně obtížnosti.

Na základě rozboru experimentálních výsledků svých a jiných autorů se oprávněně domnívá, že snaha zajistit bezchybovost v učení je mnohdy vykoupena přílišným omezením prostoru pro formativně účinnou samostatnou tvořivou činnost subjektu.

Autor má za to, že jednou z hlavních podmínek efektivního řízení učení je, aby model procesu řízení byl přiměřený modelu učení, který co nejobjektivněji zobrazuje konkrétní proces učení.

I když některé autorovy předpoklady jsou diskusní povahy, což vyplývá i z jeho kritického rozboru řady publikací významných autorů, je jeho přístup k řešení jim vytčených základních problémů za současného stavu vědeckých poznatků odůvodněný v práci, která si vytkla za cíl pojednat o problému funkce chybného výkonu v učení a jeho řízení ve všech jeho souvislostech.

Kuličova práce je první naší syntetickou vědecky dobře fundovanou obsáhlejší studií o funkci chybného výkonu v učení a v jeho řízení, opírající se o některé vlastní výzkumy a výzkumy jiných badatelů, jak o tom svědčí seznam použité literatury. Svou teoretickou úrovní je studie dobrým příspěvkem k řešení velmi aktuálního problému jak z hlediska teoretického, tak i z hlediska pedagogické praxe.

V. Chmelař

Josef Švancara
a spolupracovníci

DIAGNOSTIKA PSYCHICKÉHO VÝVOJE

Avicenum, Praha, 1971

Práce J. Švancary a jeho spolupracovníků je mimořádně záslužná. Vyplňuje totiž z velké části jednu z nejcitelnějších mezer v naší psychologické literatuře, která dosud postrádala souborné zpracování teoretických předpokladů i praktických poznatků a zkušeností z vývojové diagnostiky. Navíc pak samotný fakt, že takováto práce a na takové úrovni je u nás možná, svědčí o pokroku naší dětské psychologie za posledních dvacet let. Nejmladší generace poválečných psychologů, která zatím dospěla do věku „středního“, předkládá tu výsledky svého úsilí, na němž generace nastupující mohou dobře stavět.

Knihy má ráz postgraduální učebnice a stane se pravděpodobně pracovní příručkou mnohých psychologů v praxi. Bude však nepochybně vyhledávána i studenty psychologie a četnými zájemci o psychologii z oborů lékařských, pedagogických a sociálně vědních. Je rozdělena do pěti kapitol, z nichž první (Pojetí vývoje a základní metodologické otázky) je zaměřena teoreticky, kdežto další čtyři jsou koncipovány převážně prakticky, i když ovšem ani v nich teoretická hlediska nechybějí. Druhá kapitola jedná o metodách vývojové psychologické diagnostiky a třetí o psychodiagnostice osobnosti a jejich složek. V následující kapitole pak jednotliví autoři zpracovávají otázky vývojové diagnostiky v některých aplikačních oblastech – v hodnocení školní zralosti, ve výchovném poradenství, v soudní expertize, v oblasti neuróz, mozkových poškození a epilepsie, poruch hybnosti a v oblasti genetiky. Poslední kapitola je věnována formulaci psychologických nálezů a jejich interpretacím, s dovětkem o psychologické dokumentaci. Psychologové v klinické praxi jistě velmi uvítají podrobný přehled psychodiagnostických metod, který připravil Vl. Smékal. Obsáhlá literatura a rejstříky uzavírají tuto pěknou publikaci. Kromě hlavního autora, J. Švancary, se na knize podílí řada významných psychologů, z nichž každý zpracovává jednu nebo i více otázek svého přednostního zájmu. Jsou to především R. Konečný, J. Jirásek, J. Koch, B. Baláštiková, Vl. Michal, M. Schürer, Vl. Smékal a O. Šandera. K nim se připojuje neurolog V. Holub, který je spoluauto-

rem stati o neurózách, a P. Osecký, který připravil pojednání o statistické analýze psychologických dat. Pořadatelé sborníku se tak podařilo dosáhnout toho, že každý z autorů mluví vskutku zasvěceně a přináší již prožitě a zvážené zkušenosti z pracovního úseku, na němž sám léta pracuje. Ostatně takový byl cíl této knihy a jak praví J. Švancara v úvodu, jednotliví pracovníci byli k osobitému zpracování látky přímo vybízeni.

Přes tuto nepochybnou přednost má kniha složená z řady příspěvků i určité nevýhody, kterým se sotva může vyhnout. I když názvy uvedených pěti kapitol by vlastně pokrývaly celé pole vývojové diagnostiky, přece jen v jejich náplni jsou nutně určité mezery. Vždy je třeba provést určitý výběr a čtenáři, kteří mají opět své specializace a své přednostní zájmy, se těžko zbaví představy, že ta nebo ona důležitá otázka měla být do souboru pojata. Osobně se domnívám, že výběr byl tak široký a důkladný, že mnoho mezer nezbylo — přece však poněkud lituji, že nebylo věnováno více místa diagnostice mentálního podprůměru a defektivitu, otázce mozkových dysfunkcí (když pojem lehké dětské encefalopatie se nezdá autorovi vhodný), vztahu mezi somatickým a psychologickým vyšetřením atd. Také aplikačních oblastí vývojové diagnostiky je velké množství a psychologové v denní praxi se s nimi setkávají. Osm statí čtvrté kapitoly je zdaleka nemohlo vyčerpat. Zbývá tedy jen litovat, že se neuskutečnilo rozsáhlé Kompendium zdravotnické psychologie, které připravoval R. Konečný a o němž se v úvodu zmiňuje i J. Švancara. Snad by se dala celá věc napravit aspoň tak, že by tato kniha byla pokládána za první díl série, v níž by v témž nakladatelství a pod vedením téhož hlavního autora následovaly díly druhý a další, pro které by stále ještě zbylo dost látky o naléhavých úkolech.

Jestliže jsme se zmínili již o některých nevýhodách této publikace, sluší připomenout ještě dvě další, které ovšem nespádají na vrub autorům nýbrž nakladatelství, tj. poměrně vysoká cena a neúměrně malý náklad.

Překrývání a opakování, které bývá nepříjemným průvodním znakem prací tohoto druhu, se podařilo pořadatelům ztlumit na nejmenší míru. Výraznější je snad jen v Kochově a Schürerově pojednání o zkoušce Terman-Merrillové. I když úroveň náročnosti jednotlivých příspěvků je nestejná, je po mém soudu přízni-

vou charakteristikou této knihy, že je velmi „čtivá“, zajímavá a že nemá hluchých ani slabých míst. Opravdu těžko lze některý příspěvek vyzvednout jako zvlášť zdařilý, a jiný pominout. Jsou vlastně zdařilé všechny, i když někdy až příliš stručné. Sympatické je, že autoři se snaží předat své praktické zkušenosti s jednotlivými metodami, upozorňují na jejich přednosti a úskalí, radí k opatrnosti, zdůraňují nejen technickou, ale především etickou stránku psychologovy práce. Eklectické hledisko, které zaujímají při zpracování diagnostických závěrů, rozhodně není známkou slabosti nebo nejistoty v teoretických předpokladech, nýbrž známkou zralosti a odpovědnosti. Tímto zaměřením má kniha i výraznou funkci výchovnou. Kromě některých novinek, jako je např. pojednání o přístrojových metodách (J. Švancara) nebo stať o psychologické diagnostice v soudní expertize (R. Konečný), jsou velmi přínosnými i praktické ukázky sestavení baterie testů, modely postupu při práci s jednotlivými zkouškami, seznamy vhodných metod k jednotlivým diagnostickým účelům, podněty k práci s nestandardními metodami aj. Přitom celou knihou prostupuje neskrývané přesvědčení, že vývojová diagnostika a klinická práce vůbec je prací vpravdě tvořivou, vyžadující vědění i umění, znalosti i zkušenosti, techniku i vztah člověka k člověku. I v tomto smyslu reprezentuje tato publikace naši psychologii na nejvyšší úrovni.

Z. Matějček

Gizela Vorwerg
FÜHRUNGSFUNKTION
IN SOZIALPSYCHOLOGI-
SCHER SICHT

(Funkcia vedenia v sociálnopsychologickom aspekte)

VEB, Deutscher Verlag der Wissenschaften, Berlin, 1971, 192 str.

Rozsahom síce nie veľká, ale obsahom veľmi závažná kniha psychologičky pracovného kolektívu prof. Hansa Hiebscha na univezite v Jene, NDR, strhuje našu pozornosť na seba z niekoľkých dôvodov. Prvý je obsiahnutý už v nadpise. Ten prezrádza, že ide v nej o psychologický rozbor činnosti vedenia ľudí v spoločnosti, alebo ako to autorka vyjadruje v podtitule, ide o „Teoretický model a o empirickú analýzu roly socialistického vedúceho a kolektívneho vedenia“. Druhým dôvodom nášho záujmu o túto knihu je,